

Opinia

o autoreferacie dysertacji przygotowanej przez Tatianę Wiktorownę Ickowicz zat.
ZANROWAJA SISTEMA RELIGIOZNOGO STILA NA KOMMUNIKATIWNOPRAGMATICZESKOM I KATEGORIALNO-TEKSTOWOM OSNOWANIACH

Specjalność 10.02.01 – russkij jazyk

Jekaterinburg 2016

Aktualność podjętej problematyki wiąże się z brakiem opracowania charakterystyki stylu religijnego w zbiorze odmian współczesnego języka rosyjskiego oraz kwestii klasyfikacji gatunków tego stylu. Autorka traktuje styl religijny jako system gatunków, a systematyzację opiera na kryteriach komunikacyjno-pragmatycznych i kategoriałno-tekstowych. Wypełnia w ten sposób dotkliwą lukę w stanie badań lingwistycznych. Dotychczas opisano bowiem jedynie pojedyncze gatunki (przede wszystkim modlitwę i kazanie). Opis ten wymagał uzupełnienia, pogłębienia i scalenia. **Autorka stawia sobie to ambitne zadanie i osiąga spektakularne rezultaty, wnosząc wiele oryginalnych spostrzeżeń do współczesnej lingwistyki.**

Nowością na tle stanu badań jest nie tylko ujęcie całościowe (syntetyzujące) i dojrzałe, ale oparte na oryginalnych założeniach. Chodzi o ujawnione w tytule dysertacji podejście komunikacyjno-pragmatyczne, które pozwala odkryć cechy tekstów religijnych z uwzględnieniem ich dwujęzyczności (zarówno tekstów w języku rosyjskim, jak i w starocerkiewnosłowiańskim). Kategoriałno-tekstowa perspektywa zaś umożliwia całościowy opis gatunków, a więc opis obejmujący zarówno kompozycję, jak i semantykę, wyróżniki pragmatyczne oraz stylistyczne.

Autorka precyzyjnie wyodrębnia obiekt badań: teksty różnych gatunków funkcjonujące w komunikacyjnej przestrzeni współczesnego prawosławia, a także przedmiot badań: komunikacyjne i genologiczne osobliwości owych tekstów, pozwalające systemowo ujmować gatunkową dyferencjację stylu religijnego.

Waga podjętych problemów nie wynika jedynie z luki w stanie badań oraz specyfiki i znaczenia komunikacji religijnej. Dysertacja T. W. Ickowicz ma ogromne znaczenie metodologiczne i wnosi nowe treści do współczesnej lingwistyki (nie tylko rosyjskiej). **Największą wagę metodologiczną ma idea prototekstualności stylu religijnego.** Autorka formułuje następującą hipotezę badawczą: współczesny styl religijny ukształtował się na bazie triady gatunkowej: modlitwy, kazania i żywota (po polsku mówi się o hagiografii lub żywotach świętych). Są to gatunki zaprezentowane w Piśmie Świętym (w Ewangeliach). Każdy protogatunek, dowodzi Badaczka, rozwija się w typ gatunkowy z właściwymi sobie gatunkami i subgatunkami.

Autorkę ocenianej dysertacji wyróżnia wysoka świadomość metodologiczna. Zadania badawcze stawia Ona jasno i precyzyjnie. Zadanie podstawowe polega na odtworzeniu i opisie systemu gatunkowego stylu religijnego. Charakterystyce podlegają protogatunki oraz rozwinięte z nich subsystemy. Każdy ze składników jest traktowany inaczej, co pozwala pokazać precyzję metodologiczną i analityczny kunszt Badaczki. Na podstawie analizy modlitwy prezentuje się rolę aspektu pragmatycznego w systematyce gatunków. Analiza kazania jest przykładem holistycznej prezentacji gatunku. Na podstawie analizy żywotów świętych Autorka omawia zasady kategoryzacji subgatunkowej.

T. W. Ickowicz łączy w swych oryginalnych badaniach różne metody pozwalające scalić i pogłębić genologiczną i stylistyczną charakterystykę współczesnej komunikacji religijnej. Na szczególne pochwały zasługuje umiejętność formułowania podstawowej hipotezy badawczej i hipotez cząstkowych. **Ważne i cenne jest uwzględnienie teorii pola i opis gatunków jądrowych oraz peryferyjnych.** Ma to szczególnie istotne znaczenia dla

prezentacji polimorficzności stylu religijnego (nie tylko w odniesieniu do komunikacji religijnej typowej dla prawosławia).

Wykonanie zadań badawczych w dysertacji zasługuje na najwyższą ocenę. We wstępie Autorka prezentuje jasno podstawowe założenia badawcze, ułatwiając lekturę całości. Rozdział I poświęca charakterystyce stylu religijnego, prezentacji założeń opisu genologicznego z odwołaniem do kategorii stylu funkcjonalnego, omawia pojęcie tekstu i ważnych w opisie kategorii tekstowych (temat, kompozycja, czas i przestrzeń, tonalność). Następnie rozwija ideę protogatunkowości i systematyzacji gatunków, wprowadzając pojęcia: gatunkowy typ – gatunek – subgatunek. Rozdział II jest prezentacją Ewangelii jako prototypowej realizacji stylu religijnego. W kolejnych trzech rozdziałach Autorka charakteryzuje dogłębnie, wieloaspektowo i skrupulatnie systemy gatunkowe związane z trzema protogatunkami: modlitwą, kazaniem i żywotem. **Analizy są wyczerpujące i bardzo szczegółowe, a wnioski dojrzałe i cenne, ściśle powiązane z hipotezami badawczymi.**

Autorka dowiodła, że gatunki współczesnego stylu religijnego wywodzą się z protogatunków i rozwijają, tworząc system wypełniający pole gatunkowe z gatunkami kultowymi w centrum i gatunkami upowszechnianymi przez środki masowej komunikacji na peryferiach.

Autoreferat odzwierciedla znakomicie treść dysertacji T. W. Ickowicz zat. **ZANROWAJA SISTEMA RELIGIOZNOGO STILA NA KOMMUNIKATIWNO-PRAGMATICZESKOM I KATEGORIALNO-TEKSTOWOM OSNOWANIACH**, która jest znakomitym opracowaniem gatunkowej dyferencjacji stylu religijnego jako odmiany współczesnego języka rosyjskiego oraz sposobu realizacji zadań komunikacyjnych w przestrzeni komunikacyjnej prawosławia. Autoreferat pokazuje wagę i trudność metodologiczną podjętych zadań badawczych, innowacyjność metod oraz perspektyw opisu, a także oryginalny wkład we współczesną lingwistykę. Autorka dysertacji spełnia ustawowe wymagania stawiane tego typu opracowaniom i w pełni zasługuje na stopień doktora nauk filologicznych (specjalność 10.02.01 – język rosyjski).

Prof. dr hab.

Prof. zw. w Instytucie Filologii Polskiej

Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Maria Wojtak

07. 05. 2016 r.

Adres miejsca pracy: Polska, 20-031 Lublin

Plac Marii Curie-Skłodowskiej 4a

e-mail: maria.wojtak@neostrada.pl

tel. 601195087

Отзыв

об автореферате диссертации Татьяны Викторовны Ицкович «ЖАНРОВАЯ СИСТЕМА РЕЛИГИОЗНОГО СТИЛЯ НА КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКОМ И КАТЕГОРИАЛЬНО-ТЕКСТОВОМ ОСНОВАНИЯХ»

Специальность 10.02.01 – русский язык

Екатеринбург 2016

Актуальность поднимаемой проблематики связана с отсутствием определения характеристики религиозного стиля в наборе разновидностей современного русского языка, а также с вопросом классификации жанров этого стиля. Автор рассматривает религиозный стиль как систему жанров, систематизация которых основана на коммуникативно-прагматических и категориально-текстовых критериях. Заполняет, таким образом, существующий пробел в лингвистических исследованиях. До сих пор описывались только отдельные жанры (в первую очередь, молитва и проповедь). Это описание требовало дополнения, углубления и объединения. **Автор ставит перед собой амбициозные задачи и достигает впечатляющих результатов, внося множество оригинальных для современной лингвистики идей.**

Новизной на фоне состояния исследований является не только целостная (синтезирующая) и зрелая трактовка, но и ее основание на оригинальных положениях. Речь идет о раскрытом в заглавии диссертации коммуникативно-прагматическом подходе, который позволяет выявить признаки религиозных текстов с учетом их двуязычия (одинаковые для текстов как на русском, так и на староцерковнославянском языках). Категориально-текстовая перспектива делает возможным целостное описание жанров, следовательно, описание, объемлющее одинаково как композицию, так и семантику, отличительные прагматичные, а также стилистические черты.

Автор точно определяет объект исследований: тексты разных жанров, функционирующие в коммуникационном пространстве современного православия, а также предмет исследований: коммуникационные и генологические особенности этих текстов, позволяющие системно описывать жанровую дифференциацию религиозного стиля.

Значимость описываемых проблем вытекает не только из пробела в современном состоянии исследований, но заключается также в специфике и значении религиозной коммуникации. Диссертация Т.В. Ицкович имеет огромное методологическое значение и вносит новое содержание в современную лингвистику (не только российскую). **Наибольшее методологическое значение имеет идея прототекстуальности религиозного стиля.** Автор формулирует следующую гипотезу исследования: современный религиозный стиль сложился на основе триады протожанров: молитвы, проповеди и жития (по-польски говорят об агиографии или житиях святых). Эти жанры представлены в Священном Писании (в Евангелии). Каждый протожанр, доказывает исследователь, развивается в жанровый тип с соответствующими жанрами и субжанрами.

Автора оцениваемой диссертации отличает высокое сознание методологии. Задачи исследования ставятся ясно и точно. Основная задача заключается в создании и описании системы жанров религиозного стиля. Характеризуются протожанры и развившиеся из них подсистемы. Каждый из составляющих систему жанров трактуется иначе, что позволяет показать методологическую точность и аналитическое мастерство исследователя. На основе анализа молитвы показана роль прагматического аспекта в системе жанров. Анализ проповеди является примером целостного представления жанра. На основе анализа жития святых автор обсуждает принципы классификации субжанров.

Т. В. Ицкович сочетает в своих оригинальных исследованиях различные методы, позволяющие объединить и углубить генологическую и стилистическую характеристику

современной религиозной коммуникации. Особой похвалы заслуживает умение формулировать основную гипотезу исследования и частных гипотез. **Важным и ценным является рассмотрение теории поля и описание ядерных и периферийных жанров.** Это особенно значимо для представления полиморфичности религиозного стиля (не только в отношении религиозной православной коммуникации).

Выполнение исследовательских задач в диссертации заслуживает наивысшей оценки. Во введении автор ясно демонстрирует основные положения исследования, облегчая целостное восприятие текста. Глава I посвящена характеристике религиозного стиля, представлены принципы генологического описания с отсылкой к категории функционального стиля, обсуждается понятие текста и важных в описании текстовых категорий (тема, композиция, время и пространство, тональность). Затем развивается идея протожанровости и систематизации жанров, вводятся понятия: жанровый тип – жанр – субжанр. Глава II представляет Евангелие в качестве прототипа реализации религиозного стиля. В последующих трех главах автор глубоко, комплексно и скрупулезно характеризует жанровые системы, связанные с тремя протожанрами: молитвой, проповедью и житием. Анализ является исчерпывающим и очень подробным, а выводы зрелыми и ценными, тесно связанными с гипотезой исследования.

Автор показал, что жанры современного религиозного стиля происходят от протожанров и развиваются, создавая полевою систему с богослужебными, культовыми жанрами в центре и жанрами, распространяемыми через средства массовой коммуникации, на периферии.

Автореферат полно отражает содержание диссертации Т. В. Ицкович «Жанровая система религиозного стиля на коммуникативно-прагматическом и категориально-текстовом основаниях», которая является удачной разработкой жанровой дифференциации религиозного стиля как разновидности современного русского языка, а также способа реализации коммуникативных задач в коммуникационном пространстве православия.

Автореферат показывает важность и методологическую сложность проведенного исследования, инновационность методов, перспективность описания, а также оригинальный вклад в современную лингвистику. Автор диссертации удовлетворяет установленным требованиям (п. 9 Положения о присуждении ученых степеней ВАК РФ, предъявляемым к докторским диссертациям по специальности 10.02.01 – Русский язык.), и полностью заслуживает присуждения ученой степени доктора филологических наук.

Профессор, доктор филологических наук,
Профессор в Институте Польской Филологии
Университета Марии Склодовской Кюри, Люблин
Мария Войтак

07.05.2016 г.

Адрес места работы: Polska, 20-031 Lublin

Plac Marii Curie-Skłodowskiej 4a

e-mail: maria.wojtak@neostrada.pl

tel. 601195087